

Література:

1. Bell J. S. Teaching multilevel classes in ESL / Bell. – Don Mills, ON: Pippin, 2004. – 208 с. – (2).
2. Bowler B. Mixed-level teaching: Tiered tasks and bias tasks / B. Bowler, S. Parminter // *Methodology in language teaching: An anthology of current practice* / B. Bowler, S. Parminter. – Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2002. – С. 59–68.
3. Dudley E. Mixed-ability teaching: Preparing for a class and managing the classroom [Електронний ресурс] / Edmund Dudley. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <https://elt.oup.com/feature/global/webinars/?cc=ua&sellLanguage=uk>.
4. Lynch T. Communication in the language classroom / Lynch. – Oxford, UK: Oxford University Press, 1996. – 192 с.
5. Scrivener J. Learning teaching: A guidebook for English language teachers / Jim Scrivener. – Oxford: Macmillan Education, 2005. – 434 с.
6. Skehan P. A cognitive approach to language learning / Skehan. – Oxford, UK: Oxford University Press, 1998. – 324 с.
7. Ur P. A course in language teaching: Practice and theory / Ur. – Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1996. – 375 с.
8. Wrigley H. S. Bringing literacy to life: Issues and options in adult ESL literacy / H. S. Wrigley, J. A. Guth. – San Mateo, CA: Aguirre International, 1992. – 233 с.

УДК 811.161.2'373.611:615.015.32

Т. О. Луковенко,

Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», м. Слов'янськ

СКЛАДЕНІ ТЕРМІНИ ЯК ЗАСІБ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ НОМІНАЦІЇ У ГАЛУЗІ ГОМЕОПАТІЇ

Стаття продовжує цикл публікацій автора присвячених дослідженню способів терміноворення в українській гомеопатичній галузі. У пропонованій праці приділено увагу складеним термінам як одному з основних засобів термінологічної номінації у галузі гомеопатії.

Ключові слова: термін, терміноворення, термінологія.

COMPOUND TERM AS A WAY OF TERMINOLOGICAL NOMINATION IN THE FIELD OF HOMEOPATHY

The article continues the series of publications of the author devoted to the methods of term formation in the Ukrainian homeopathic industry. In the proposed work we paid attention to a compound term as one of the main ways of nomination in the homeopathic field.

Keywords: special vocabulary, terminology, the term, professionalism.

СОСТАВНЫЕ ТЕРМИНЫ КАК СПОСОБ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ НОМИНАЦИИ В ОТРАСЛИ ГОМЕОПАТИИ

Статья продолжает цикл публикаций автора, посвященный исследованию способов терминоворення в украинской гомеопатической отрасли. В предложенной работе уделено внимание составным терминам как одному из основных способов номинации в отрасли гомеопатии.

Ключевые слова: специальная лексика, терминология, термин, профессионализм.

Зусилля мовознавців спрямовано на розв'язання низки актуальних на часі термінологічних проблем, зокрема, проблеми упорядкування й систематизації сучасних термінологічних систем. Загальним питанням термінології присвячено праці Н. В. Васильєвої, В. П. Даниленко, А. С. Д'якова, Т. Р. Кияка, З. Б. Куделько, Д. С. Лотте, Н. В. Подольської, В. М. Русанівського, О. В. Суперанської та ін. Окремі галузеві терміносистеми студіювали О. М. Білка, Н. О. Гример, О. В. Колган, О. М. Польщикова, Н. З. Цісар, Н. О. Яценко та ін.

Особливе зацікавлення науковців викликають дериваційні процеси в термінологіях різних галузей знань (З. Й. Куньч, Н. І. Овчаренко, Н. А. Цимбал, Д. П. Шапран та ін.).

Актуальність статті зумовлена потребою цілісного й усебічного аналізу термінології української гомеопатичної галузі, яка на сьогодні залишається малодослідженою на лінгвістичному рівні.

Метою розвідки є дослідження функціонування аналітичних конструкцій у сучасній українській гомеопатичній термінології.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- проаналізувати особливості творення та функціонування складених термінів;
  - виявити структурно-семантичні особливості аналітичних конструкцій української гомеопатичної галузі.
- У праці застосовано описовий метод.

Складені терміни є одним із основних засобів термінологічної номінації. Маючи те саме номінативне навантаження, що й термін-слово, термінологізоване словосполучення є носієм синтаксичних відношень. З одного боку, термін-словосполучення має всі властивості терміна, характеризується наявністю дефініції, системністю, тенденцією до однозначності в межах певного термінологічного поля, відсутністю експресії, стилістичною нейтральністю, з іншого, – властивості словосполучення (є певною синтаксичною конструкцією, що складається з двох і більше слів на основі підрядного чи сурядного граматичного зв'язку). Терміносполучення, незалежно від лексико-граматичного категорійного складу та довжини, виражає функційно одне термінологічне значення, «несе ту саму номінативну функцію, що й слово» [2, с. 12].

Термін (слово чи словосполучення) є мовним знаком, який фіксує знання окремої спеціальної галузі. Поняття не втрачає цілісності незалежно від засобів і способів вираження його змісту. Складений термін – це один знак, який «відповідає одному поняттю. У ньому знаходять вираження диференційні й інтегральні ознаки поняття, які, вступаючи в логіко-смислові зв'язки, можуть утворювати нові терміни-знаки» [5, с. 149]. Так, «аналітичні форми вираження понять здебільшого передують синтетичним і тому частіше трапляються в науках, термінологічні системи яких перебувають у стадії формування» [6, с. 11]. До таких наукових галузей, зокрема, належить і гомеопатія, у субмові якої функціонує чимало термінів із значною кількістю складників. У зв'язку з цим актуальним є питання оптимальної довжини терміна. В. П. Даниленко зауважила, що «межі терміна-словосполучення не можуть бути нескінченними. «Класичний» термін-словосполучення – субстантивне словосполучення із властивими йому формами вираження ознак» [4, с. 167]. На нашу думку, первинним у визначенні довжини терміна є його здатність виступати цілісним позначенням наукового поняття, і тільки потім кількісне наповнення компонентами, бо в науковій сфері важливою є правильність, точність, легкість у сприйманні змісту терміна, а не його мовна лаконічність. У цьому разі вирішальним чинником визначення оптимальної довжини терміна виступає лінгвістичний – довжина і структура лексичних одиниць, що переважають у відповідній мові в певну епоху [8, с. 67].

Б. М. Головін вважає, що «чим складніша структура складного терміна, тим менш чіткі його межі, тим більше варіантів його членування, тим менш стійкі його внутрішні зв'язки, тим більша ймовірність його структурного варіювання в процесі функціонування, тим більше затруднена його відтворюваність» [3, с. 62].

Аналізуючи термінологічні словосполучення, ми зважали на запропоноване В.В. Виноградовим визначення словосполучень: «Словосполучення – це сполучення слів, що організоване за законами мови і виражає складне поняття» [2, с. 42].

Появі складеного терміна передують два протилежних процеси: звуження значення (план змісту) й розширення зовнішньої форми (план вираження). Водночас відбувається конкретизація первинного поняття (див. рис. 1):

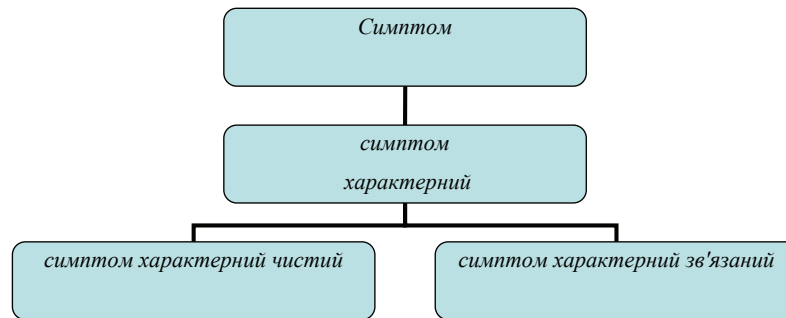

Рис. 1 Конкретизація первинного поняття

Висока продуктивність складених найменувань у сучасних термінологіях, на думку В. П. Даниленко, зумовлена тим, що вони зручні у використанні, а «велике розмаїття моделей словосполучень може задовольнити майже всі потреби мовного вираження як завгодно складних понять» [4, с. 182]. Аналітичні термінологічні конструкції «здатні з найбільшою повнотою відбити характерні ознаки поняття, яке називається. Термінами-словосполученнями легше, ніж іншими словотворчими засобами (наприклад, афіксами), передати належність до класифікаційного ряду, що базується на родо-видових відношеннях понять» [4, с. 132].

За Т. О. Бевз, структурні моделі термінологічних словосполучень характеризуємо за такими ознаками: морфологічна – співвіднесення елементів аналітичного терміна з певним морфологічним класом; позиційна – визначення позиції кожного з елементів у лінійно-організаційній структурі терміна; семантико-поняттєва – спосіб вираження компонентів значення у вербальній структурі терміна; синтагматична – встановлення граматичного зв'язку між компонентами складеного терміна [1, с. 10].

Істотні ознаки термінологічних словосполучень розкриваються у зв'язку із їхньою структурно-семантичною типологією [7, с. 130]. Традиційно в термінології за семантичною ознакою виділяють два типи термінологічних словосполучень – розкладні та нерозкладні.

Розкладні терміни-словосполучення.

Серед розкладних термінологічних одиниць розмежуємо:

1. Зв'язані терміни-словосполучення – словосполучення, де один із компонентів виражений загальноновживаним словом, значення якого може модифікуватися в процесі термінологізації, а другий – термін, який може входити до складу інших аналітичних термінологічних одиниць: *аптечка дорожня, аптечка кишенькова, високі потенції, допоміжні речовини, зовнішній вигляд розчину, симптом звичайний, мала доза, модальність звичайна, м'яка лікарська форма, надвисокі потенції, низькі потенції, одиничний препарат, сушильна шафа* і под.

Залежно від сфери вживання компонента-конкретизатора зв'язані термінологічні словосполучення поділяємо на дві групи:

- першу групу складають багатокомпонентні номінативні одиниці, де іменник є виразником родового поняття, а прикметник – загальноновживана лексема: *аптечка дорожня, аптечка кишенькова, додатковий препарат, мала доза, модальність звичайна, ключовий симптом* тощо;

- до другої групи відносимо складені терміни, де іменник має нульову термінологічну валентність, а прикметник – слово спеціального вжитку: *антипсоричні засоби, гомеопатичний центр, динамізовані засоби, екологічні чинники, індіферентна речовина* та ін.

2. Вільні словосполучення – словосполучення, кожен компонент яких має самостійне термінологічне значення, тобто є терміном, і може вільно сполучатися з іншими термінами всередині певної системи: *антагонізм речовин, аналітична проба, аналіз фармацевтичний, біологічний матеріал, біохімія рослин, гомеопатичний діагноз, гомеопатична фармація, гомеопатичні гранули, гомеопатичний монопрепарат, гомеопатичні розведення, динамізовані вакцини, елімінатор отрути, екстемпоральне виробництво, інгібувальний потенціал, матрична тинктура, метод мацерації, метод перколяції, мікробіологічні препарати, патогенез ліків* тощо.

Розкладні термінологічні аналітичні конструкції утворюють мікросистеми термінів-словосполучень, формуючи родо-видові парадигми, які відображають системні відношення в досліджуваній галузі, називаючи родові поняття і похідні види: *модальність* (умови, що відображають динаміку симптомів хвороби та вказують на причини та час їхньої появи, зміну, посилення чи послаблення [СГТ, с. 84]) – *модальність загальна* (чинники (умови), що впливають на покращення чи погіршення самопочуття, викликають появу чи зміну загальних симптомів пацієнта (гірше в теплі, не переносить шуму, краще влітку тощо [СГТ, с. 84]), *модальність часткова* (чинник, що знаходиться в протиріччі із загальною модальністю й зумовлює погіршення будь-якого симптому [СГТ, с. 85]), *модальність психічна* (реальні чи уявні обставини, що впливають на стан пацієнта через його психологічне ставлення до цих обставин [СГТ, с. 85]), *модальність місцева* (чинники (умови), які зумовлюють покращення чи погіршення самопочуття, що викликають появу чи зміну місцевих симптомів або скарг [СГТ, с. 85]), *модальність часова* (час доби, протягом якого наявний симптом закономірно змінює ступінь свого вираження [СГТ, с. 85]).

Моделі розкладних термінологічних одиниць будуються й на відношеннях протиставлення: *модальність негативна* (чинники (умови), які впливають на погіршення самопочуття [СГТ, с. 85]), *модальність позитивна* (чинники (умови), які впливають на покращення самопочуття [СГТ, с. 85]).

Нерозкладні терміни-словосполучення – це словосполучення, що мають характер ідіоми, тобто за значенням окремих компонентів терміна-словосполучення значення терміна загалом встановити неможливо. Такі номінації не відображають системи певних термінологічних понять у плані формального вираження.

Творення термінів цього типу здійснюється внаслідок переосмислення загальноживаних слів за допомогою метафоризації (*вовчий голод, груди курячі, муркотіння котяче* тощо). Спосіб творення таких термінів визначаємо як семантичний.

У досліджуваній термінології нерозкладні терміни-словосполучення малопоширені.

Отже, проведений аналіз свідчить, що значний шар української гомеопатичної термінології становлять аналітичні терміни, появі яких передують два протилежних процеси: звуження значення й розширення зовнішньої форми, що забезпечує конкретизацію первинного поняття та уможлиблює називання складних наукових понять. За семантичною ознакою у межах досліджуваної термінології виділяємо розкладні та нерозкладні терміни-словосполучення. Серед розкладних термінологічних одиниць розмежуємо зв'язані та вільні аналітичні конструкції, висока продуктивність яких є свідченням їхнього спеціального номінативного потенціалу.

Перспективним вважаємо подальше дослідження структурної організації української гомеопатичної лексики.

Література:

1. Бевз Т. О. Семантичні інновації, структурні моделі та функції педагогічної лексики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Т. О. Бевз. – К., 1996. – 25 с.
2. Виноградов В. В. Русский язык / В. В. Виноградов. – М.: Высшая школа, 1972. – 614 с.
3. Головин Б. Н. О некоторых доказательствах терминированности словосочетаний / Б. Н. Головин // Лексика, терминология, стили: сб. трудов Горьк. ун-та. – Горький, 1973. – Вып. 2. – С. 57–65.
4. Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. – М.: Наука, 1977. – 246 с.
5. Журавлева Т. А. Особенности терминологической номинации: монография / Т. А. Журавлева – Донецк: АООТ Торговый дом «Донбасс», 1998. – 253 с.
6. Квитко И. С. Термин в научном документе / И. С. Квитко. – Львів: Вища школа, 1976. – 125 с.
7. Кунья З. Українська риторична термінологія: історія і сучасність: монографія / З. Кунья. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – 216 с.
8. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура / В. М. Лейчик. – [3-е изд.] – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 256 с.
- СГТ – Луковенко Т. О. Словник гомеопатичних термінів / Уклад.: Т. О. Луковенко. – Слов'янськ: Видавництво Маторін Б. І., 2011. – 158 с.

УДК 81'373.7:796.5

О. Матвіяс, О. Романчук, Н. Базиляк,

Львівський державний університет фізичної культури, м. Львів

КОМПЛЕКСНІ ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ У ТЕРМІНОЛОГІЧНІЙ СИСТЕМІ ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Стаття присвячена дослідженню термінологічної системи галузі туризму. На сучасному етапі важливим є комплексний аналіз терміносистем, що функціонують у фахових текстах певної сфери діяльності, оскільки більшість нових слів, що з'являються у сучасних мовах – це спеціальна, тобто термінологічна, лексика. Вивчення лексики галузі туризму становить інтерес як для лінгвістів, так і для фахівців туристичного бізнесу, оскільки все більша диференційованість професійної діяльності висуває підвищені вимоги до рівня та якості підготовки майбутніх працівників. У статті проаналізовані лексичні одиниці термінологічної системи туризму, виділено тематичні групи та підгрупи термінів. Описано способи перекладу термінів галузі туризму в українській мові. Наведено приклади комплексних фразеологічних одиниць та особливості їх функціонування в українській термінології туризму.

Ключові слова: термін, комплексні фразеологічні одиниці, туризм.

COMPOUND PHRASAL UNITS IN TERMINOLOGICAL SYSTEM OF TOURISM

The article is dedicated to the studies of terminological system of tourism. Nowadays complex analysis of terminological units used in professional literature is of great importance as most of new words in modern languages are terms. To study tourism terminology is very important for tourism specialists and for linguists. The article presents complex analysis of tourism terminological units. They have been divided into groups according to the notions they denoted. It has been analyzed the ways of compound terminological units' translations from English into Ukrainian. The examples of compound phrasal units and the peculiarities of their functioning are presented.

Keywords: term, compound phrasal unit, tourism.

КОМПЛЕКСНЫЕ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ В ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ ОТРАСЛИ ТУРИЗМА

Статья посвящена исследованию терминологической системы отрасли туризма. На современном этапе важным является комплексный анализ терминосистем, функционирующих в профессиональных текстах определенной сферы деятельности, поскольку большинство новых слов, которые появляются в современных языках – это специальная, то есть терминологическая, лексика. Изучение лексики отрасли туризма представляет интерес как для лингвистов, так и для специалистов туристического бизнеса, поскольку все большее дифференцирование профессиональной деятельности предъявляет повышенные требования к уровню и качеству подготовки будущих работников. В статье проанализированы лексические единицы терминологической системы туризма, выделены тематические группы и подгруппы терминов. Описаны способы перевода терминов отрасли туризма в украинском языке. Приведены примеры комплексных фразеологических единиц и особенности их функционирования в украинской терминологии туризма.

Ключевые слова: термин, комплексные фразеологические единицы, туризм.

Постановка наукової проблеми та її значення. Питання про специфіку термінів та способи їхнього перекладу завжди займало особливе місце у порівняльному мовознавстві: його розглядали у своїх працях із теорії перекладу К. Н. Комісаров, О. С. Ахманова, Я. І. Рецкер, І. В. Арнольд, Р. А. Будагов, Д. С. Лотте; воно є об'єктом постійної уваги і сучасних вчених (Л. П. Крисін, Г. А. Діанова, Т. І. Жаркова, Л. В. Виноградова, Є. В. Трушина).

Термін акумулює мовну та загальноспеціальну інформацію, необхідну для існування, збереження, подальшого розвитку і вдосконалення професійно-наукових знань [6, с. 94]. У сучасному термінознавстві все більше уваги приділяється